

Yeryuvarı ve İnsan

YERBİLİMİNDE BİLGİ VE ÜRETİMİ VE TÜRKİYE'DE YABANCI YERBİLİMCİLER

Son aylarda birkaç uluslararası toplantıya ardarda evsahipliği yaptık. Yabancı yerbilimcilerle yoğun bir ilişkiye girdik. Yeni deneyimler ve alışkanlıklar edindik. Bu yoğun yaşantı dizisi içinde yeni tartışmalar gündeme girdi. Bunların herbiri kendi gelişmelerini sürdürüp sonuçlanacak elbet.

Biz bu tartışmalardan birine katılmak dileğindediz. Ege Kollokyumu sırasında Türkiye'li yerbilimcilerin dışında Fransa'lı yerbilimciler önemli katkılarda bulundular. Bunun nedeni Orta Doğu ve Türkiye'de yoğun çalışmalarının bulunmasıydı. Ve tartışılan konuda yabancı yerbilimcilerin ülkemiz ya da benzerlerinde sürdürdükleri çalışmaların yararı ve sakıncalarıydı. Coşkuyla öne sürülen bir yaklaşım yabancı yerbilimcilerin çoğunun emperyalist bir sistemin öğeleri olduğu ve çalışmalarının bir sömürü süreci olarak düşünülmesi gerektiği şeklinde idi. Bu görüşü dile getirmede, buna bütünüyle katılamayan bu satırların yazarının, zayıf ve öznel olması kaçınılmaz. Bu bakımdan görüş sahiplerinin ayrıntılarıyla yazmalarının yararını vurgulamak istiyoruz.

Bizim amacımız konuyu biraz daha farklı şekilde ele almak.

Yerbilim çalışmalarının özünde tümüyle bir bilgi üretimi süreci olduğu savındayız. Çalışmalar ister sahada ister büro laboratuvar ya da kuyuda olsun üretilen bilgidir. Doğal yasa ve kuralların, doğal olguların durumunun ve doğal kaynakların niteliklerinin bilgisi, Yerbilimlerinin tüm dallarının çalışmaları bu bilgileri üretmekte, başka bilim ve teknik alanlarının çalışmaları ise bu bilgileri ve ilgili oldukları doğal kaynakları işleyip mal üretmektedir.

Böyleyse üretim aracı da üreten de yetişmiş insandır. Bu üretim alanındaki tüm üretim güçleri yetişmiş insan gücüdür. Yapılan ve yapılacak yatırımların tümü yerbilimcilerin yetiştirilmesi ve onların kendilerini yeniden üretmeleri konusunda yapılacak olandır. Ve bu düşünce ile Türkiye'de yapılacak yerbilimsel bilgi üretimine hangi kaynaktan gelirse gelsin tüm insan gücü girdilerini ulusal ekonomiye bir olumlu katkı olarak kabul etmekteyiz. Yani bir yabancı yerbilimcinin Türkiye'de çalışıp bunu Türkçe ya da başka bir dilde yayımlanması bir sömürü değil bir ürettir. Karşı çıkılması gereken üretimin kendisi değil üretimde ortaya çıkabilecek sömürüdür.

Üretimde sömürü iki düzeyde ortaya çıkabilir. Bir üretim sistemlerinin birinin, ötekini kendi istekleri doğrultusunda yön vererek güçlenmesi, bir öteki de üreten insanın ürününe yabancılaştırılarak sömürülmesi. Kanımızca yerbilimleri bilgi üretimimizde her iki sömürü süreci de çalışmaktadır. Fakat bu olay yalnız yabancı yerbilimcilerin ülkemizde çalışmasıyla değil kendi yerbilim çalışmalarımızın yönlendirilmesi ve örgütlenmesi ile de ortaya çıkmaktadır. Şu sorunların yanıtları ilginç olacaktır sanırım : Yerbilimcilerimiz ürettikleri bilgileri işletmekte, değerlendirmekte ve geliştirmekte özgür müdürler? Sonraki süreçlere demokratik bir şekilde katılabilmekte midirler? Yoksa ürettikleri bilgiye hemen bürokratik ya da akademik üstleri el koymakta ve onların daha üretken olmaları ve kendilerini yeniden üreterek aşmalarına engel mi olmaktadır? Bu bir soru dizisi. Bir de şu var, Ülkemizdeki yerbilim projeleri ülkemiz ekonomisinin gelişmesi ve halkımızın esenliğine yönelik olarak mı seçilmektedir? Yoksa endüstrileşmiş ülkelerin üretim güçlerinin gelişmesi için gerekli konuları seçilmektedir? Olumsuz örnekler vermek istemiyoruz. Çoğumuz durumumuzu savunmaya geçip tartışılan konuyu bir yana bırakabiliriz. Fakat çalışma konularımızı biraz nesnel bir şekilde eleştirdiğimizde bunların seçimi ve yönlendirilişinde başkalarının derdine çare olmanın belirtilerini çokça görebiliriz. Aynı şekilde hepimiz birer üretici olarak ürettiğimiz bilgiye yabancılaşmamızın acısını duymaktayız.

Sözün kısası sömürü içinde bulunduğumuz bilgi üretim sürecinin örgütlenişindedir. Bu üretim ilişkileri değiştirildiğinde yabancı yerbilimcilerin çalışmaları bize birer armağan olmaktan başka bir nitelik taşımayacaktır.

TAHİR ÖNGÜR